

VIRKAMIESLAUTAKUNNAN PÄÄTÖS

Päätös nro 30/2001
4.4.2001

Asia: Virkasuhteen irtisanomista ja virantoimituksesta pidättämistä koskeva oikaisuvaatimus

Päätös, johon haetaan oikaisua:

Itäisen tullipiirin 15.11.2000 tekemä päätös, jolla X:n virkasuhde on irtisanottu ja hänet on välittömästi irtisanomisen jälkeen pidätetty virantoimituksesta.

Oikaisuvaatimus:

X on pyytänyt irtisanomispäätöksen ja virantoimituksesta pidättämistä koskevan päätöksen kumoamista.

Asian käsittely:

Itäinen tullipiiri on antanut asiasta vastineen ja X on sen jälkeen antanut vastaselityksensä.

Virkamieslautakunnan ratkaisu:

Perustelut:

X:n virkasuhde Itäisen tullipiirin apulaistullitarkastajana on tullipiirin päätöksellä 15.11.2000 irtisanottu virkamiehelle sopimattoman käyttäytymisen ja tätä seuranneen luottamuspulan perusteella. X on samalla pidätetty virantoimituksesta siinä määrin soveltumattomana tehtäväänsä, ettei virantoimitusta ole voitu jatkaa.

Valtion virkamieslain (750/94) 14 §:n mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä. Virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Saman lain 25 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen ei saa irtisanoa virkasuhdetta virkamiehestä johtuvasta syystä, ellei tämä syy ole erityisen painava. Hallituksen esityksen valtion virkamieslaiksi (HE 291/1993 vp) mukaan irtisanomisperusteen olemassa oloa arvioitaessa on kuitenkin otettava huomioon valtion palveluksessa olevien virkamiesten toisistaan poikkeaviin tehtäviin kohdistuvat erilaiset vaatimukset.

Valtion virkamieslain 40 § 2 momentin 4 kohdan mukaan virkamies voidaan pidättää virantoimituksesta välittömästi irtisanomisen jälkeen, jos irtisanomisen perusteena olevan teko tai laiminlyönti osoittaa virkamiehen siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta voida jatkaa tai jos virantoimituksen jatkuminen irtisanomisajan voi vaarantaa kansalaisen turvallisuuden.

Selvitys tapahtumista

Itäinen tullipiiri on päätöksellään 15.11.2000 irtisanonut apulaistullitarkastaja X:n käräjäoikeuden tuomittua hänet 26.10.2000 varkaudesta ja virkavelvollisuuden rikkomisesta kuuteenkymmeneen päiväsakkoon. Tullipiiri on päätöksessään katsonut X:n jättäneen tahallansa noudattamatta tullin haltuun luovutetun omaisuuden käsittelystä annettuja ohjeita ja määräyksiä ja käyttäytyneen virka-asemansa huomioon ottaen siten sopimattomalla tavalla, ettei hän enää ole nauttinut sitä luottamusta, jota tullipiiri edellyttää.

X on oikaisuvaatimuksessaan katsonut, ettei Vaalimaalla käytössä ollut menettely koskien ns. katumusastioita ole perustunut säädöksiin tai työnantajan laatimiin erityisiin ohjeisiin. Mainitulla raja-asemalla on vuosina 1995-1999 kokonaisuudessaan vallinnut erittäin poikkeuksellinen tilanne, josta tullimiehet ovat työnantajaa reklamoineet. Työnantajan kyvyttömyys ratkaista ongelmia on johtanut siihen, että tullimiehet ovat joutuneet asemaan, jossa he eivät ole kyenneet välttämään syntynyttä erityistä houkuttusta. X:n mukaan hänelle ei ole myöskään annettu mahdollisuutta korjata käytöstään, vaan näyttöä häntä vastaan on ryhdytty hankkimaan mahdollisesti lainvastaisin keinoin.

X:n mukaan kurinpitomenettelyssä määrätty irtisanominen merkitsee huomattavaa lisärangaistusta käräjäoikeuden jo tuomitseman rangaistuksen lisäksi. Rangaistuksena on tällöin X:n mukaan huomioitava myös se yleinen paheksunta, joka rikosasian laajasta julkisesta käsittelystä on hänelle aiheutunut. X:n mukaan asiassa, jossa on jo rangaistus määrätty, ei saa määrätä eri menettelyssä uutta rangaistusta.

X on myös katsonut, ettei häntä ole kohdeltu tasapuolisesti, koska irtisanominen ei ole kohdistunut kaikkiin muihin, hänen irtisanomisensa perusteena olevasta rikoksesta, käräjäoikeudessa rangaistukseen tuomituihin virkamiehiin, joiden teot eivät oleellisesti poikkea hänen teostaan.

X on vastaselityksessään viitannut lisäksi Itäisen tullipiirin vastineeseen, jonka mukaan merkittävin vahinko on aiheutunut tullilaitoksen maineelle. Imagovahingon osalta kyse on X:n mukaan kokonaisuudesta, jonka objektiivinen mittaaminen ja arviointi on hyvin vaikeaa, ellei peräti mahdollonta. Koska materiaaliset vahingot ovat jääneet vähäisiksi eikä muita vahinkoja ole pystytty objektiivisesti osoittamaan, hänen irtisanomiselleen ei ole ollut edellytyksiä.

Itäinen tullipiiri on vastineessaan todennut, että X:lle on tuomittu ankara sakkorangaistus, koska anastetut määrät ovat olleet huomattavat ja tuotaneet merkittävää taloudellista hyötyä. Anastukset ovat lisäksi tapahtuneet toistuvasti pitkähkön ajanjakson kuluessa, joskin pienissä erissä. X:n ja muiden irtisanottujen virkamiesten kohdalla anastusrikokset ovat jatkuneet kaikkein pisimpään. X on lisäksi ollut pitkän aikaa tullilaitoksen palveluksessa ja sellaisessa asemassa, että hän on käyttäytymisellään ollut esimerkkinä nuorille työntekijöille. Muiden varkaudesta sakkoon tuomittujen ja Vaalimaan tulliasemalle takaisin töihin otettujen työntekijöiden osalta kysymys on tullipiirin mukaan ollut suhteellisen pienistä anastetuista määristä. X:n samoin kuin muiden irtisanottujen virkamiesten syyllisyys ja teon vahingollisuus on niin tuomioistuimessa kuin työyhteisössäkin arvioitu selvästi muita tapauksia vakavammaksi. Päätöksen kohdistaminen X:ään on näin ollut virkamieslain 11 §:ssä säädetyn tasapuolisen kohtelun mukaista.

Tullipiirin mukaan työnantajan kannalta arvosteltuna työyhteisön sisällä tehtynä tässä tarkoitetun kaltaiset anastukset ovat olleet erittäin vahingollisia ja vaarallisia. Vakavin vahinko on koitunut toimipaikan ja koko tullilaitoksen maineelle. Tullilaitoksessa vaaditaan, että virkaan nimitettävän tulee olla virkatehtävästä riippumatta nuhteeton ja luotettava. Erityisesti epärehellisyys- ja väkivaltarikoksesta annettua rangaistusta pidetään esteenä rekrytoinnille. X on tullipiirin mukaan tahallisen harkitsevasti ja toistuvasti pitkien ajanjaksojen kuluessa rikkonut keskeisimpiä virkavelvollisuuksiaan ja asemansa edellyttämää luottamusta syyllistymällä anastusrikoksiin. Tarkoituksena on ollut henkilökohtaisen hyödyn saaminen ja hän on osaltaan aiheuttanut tullilaitokselle suuren julkisuusvahingon. Tullipiiri on todennut, että sillä on itsenäinen käräjäoikeuden tuomiosta ja muista hallinnollisista seuraamuksista riippumaton oikeus ja myös velvollisuus arvioida henkilöiden sopivuutta ja kelpoisuutta toimia tullipiirin vastuulla olevissa virkatehtävissä, kun tilannetta arvostellaan samojen tuomioistuimessa todettujen tosiasioiden pohjalta. Tullipiiri on katsonut irtisanominen olevan tässä tapauksessa luonteeltaan turvaamistoimenpide, ei lisärangaistus.

Oikeudellista arviointia

Käräjäoikeus on päätöksellään 26.10.2000 tuominnut X:n varkaudesta 1.12.1996–7.9.1999 ja samanaikaisesti tapahtuneesta virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkorangaistukseen. Irtisanomisperusteen olemassaoloa arvioidaessa on otettava huomioon virkamiesten toisistaan poikkeaviin tehtäviin kohdistuvat erilaiset vaatimukset ja tehtävistä johtuvat erityiset edellytykset. Erällä virkamiesryhmillä on oikeus tarvittaessa puuttua kansalaisten oikeuk-

siin. Näitä ovat muun muassa poliisit, sotilaallisessa tehtävässä toimivat virkamiehet ja myös tullimiehet.

Virkamieslautakunta katsoo, että menetellessään käräjäoikeuden tuomiossa kuvatulla tavalla siinä mainittuna aikana, X on laiminlyönyt noudattaa työnjohto- ja valvontamääräyksiä, laiminlyönyt suorittaa tehtävänsä asianmukaisesti ja käyttäytynyt asemaansa nähden sopimattomalla tavalla. Myös sellaisissa tapauksissa, joissa irtisanomisen perusteena on henkilölle tuomioistuimessa tuomittu rangaistus, viranomaisen on henkilön käyttäytymisen moittittavuutta arvioidessaan kiinnitettävä huomiota rikosoikeudelliseen teonkuvaukseen ja itse tekoon ja harkittava teon merkitystä virkasuhteen jatkamisen edellytyksille kokonaisuutena. Kun arvioidaan erityisen painavan syyn olemassa oloa tässä tapauksessa, on erityisesti kiinnitettävä huomiota tehtyyn rikokseen sen tunnusmerkistön mukaan liittyvään taloudellisen hyödyn tavoitteluun ja tässä yksittäistapauksessa myös teon suunnitelmallisuuteen ja toistuvuuteen. Lisäksi on otettava huomioon teosta viranomaisen toiminnalle aiheutunut aineellinen ja aineeton vahinko. Virkasuhteen irtisanominen ei edellytä, että virkamiehelle olisi annettu varoitus, jos erityisen painava syy on olemassa.

Tasapuolisen kohtelun osalta virkamieslautakunta toteaa, että Suomen perustuslain 6 §:ssä perusoikeutena turvatus kansalaisten yhdenvertaisuuden sisältönä on kielto asettaa ketään ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. Virkamiesten tasapuolista kohtelua koskeva erityissäännös on valtion virkamieslain 11 §:ssä (viim. muut. 692/1995). Lainkohdan mukaan ketään ei saa perusteettomasti asettaa toisiin nähden eri asemaan syntyperän, kansalaisuuden, sukupuolen, uskonnon, iän taikka poliittisen tai ammattiyhdistystoiminnan taikka muun niihin verrattavan syyn vuoksi. Ottaen huomioon ltäisen tullipiirin päätöksen perustelut ja käräjäoikeuden tuomiossa rangaistuksen määrittämisen ja mittaamisen perusteena mainitut seikat asiassa ei ole menetelty yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti.

Edellä esitetyn perusteella virkamieslautakunta katsoo, että X on menettelyllään oleellisesti laiminlyönyt virkavelvollisuuksiaan tullivirkamiehenä ja näin menettänyt sen luottamuksen, jota tullipiirin on kohtuudella voitava palveluksessaan olevilta edellyttää. X:n virkasuhteen irtisanomiselle on siten ollut virkamiehestä johtuva erityisen painava syy. X:n teko on lisäksi osoittanut hänet siinä määrin soveltumattomaksi tehtävänsä, ettei virantoimitusta ole voitu jatkaa ja hänet on voitu pidättää virantoimituksesta.

Päätös:

Oikaisuvaatimus hylätään.

Sovelletut lainkohdat:

Valtion virkamieslaki 14 §, 25 §:n 2 momentti ja 40 § 2 momentin 4 kohta

Muutoksenhaku:

Valitusosoitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen liitteenä.

Puheenjohtaja

Heikki Jukarainen

Esittelijä

Mika Saarinen

Virkamieslautakunnan päätös oli yksimielinen ja siihen ottivat osaa puheenjohtaja Jukarainen, jäsenet Kulla, M. Nieminen, Paanetoja, Sipiläinen ja Staffans sekä varajäsenet Lankinen, Merikalla ja Sarvanto.